

Insomni

Per exemple: jo. ¿I per què no algú altre? Sí: també "algú altre", "qualsevol altre". Sospite que l'experiència, idèntica o semblant, no deu ser insòlita: cadascú, tothom haurà passat o passarà per uns moments com aquests. Jo —per exemple—, doncs. ¿M'he ficat al llit més d'hora que de costum? ¿Què no funciona bé en mi? Consulte el rellotge: hauria d'estar adormit, ja. I el cas és que no tinc son. Repose, això sí. Em sent cansat, i renuncie a posar-hi en joc els meus nervis. Faig allò que diuen que cal fer quan un es troba desbordat per la fatiga: em relaxe, relaxe els músculs, fins i tot relaxe l'esperit. ¿L'esperit? Ho deixe córrer. El contacte dels llençols, el coixí, el silenci de la nit, em resulten amables. Pense en tot i en res. La son no ve. Respire, i d'entre la roba m'arriba la meua olor: l'olor del meu cos. Contra la post del pit, el cor bateja. Tot això és ben natural: visc. D'una manera gairebé inconscient, em dic: "Visc". ¿Què significa "viure"? ¿És això —un abandó merament "orgànic"— viure? Els meus sentits, atenuats però "desperta", en donen testimoni. La respiració, l'olfacte, el cor— i el cansament difús, i el frec de les teles, i la calma de l'hora, em diuen que "visc": ¿gosaré definir-ho d'alguna manera? Ja no pense en tot

i en res: comence a pensar en això. Busque unes paraules: "biologia passiva". Em fa la impressió que somric. Són unes paraules enfàtiques. Però, ¿si no aquestes, quines? Pense en mi, però jo sóc, ara, aquest cos jacent, que respira i transpira, que voldria dormir i no pot, que té la nit i el desistiment sobre la seua carn. Jo sóc, ara, això: un cos. Un cos viu: *passiu*, tantmateix. Anatomia i fisiologia a seques —i una tímida, intermitent, lleu consciència de ser-ho. No m'adorm. Ni tinc res que m'obsessiona, que em tempte de distraure'm, que m'obligue a concentrar-me. El cos se'm fa immediat. No és freqüent que el cos —la nostra entitat material— se'ns faça sensible en la seua estricta dimensió física. Si gaudim de bona salut, no el *sentim*: ens escampem en preocupacions que no hi tenen res a veure, un negoci, un poema, una collita, un temor, una esperança. Si ens assalta un dolor, per malaltia o per accident, el dolor —localitzat o asfixiant— ens arrossega a la seua amarga realitat insuportable. El cos, però, no el *sentim*. És ara que sent el cos: que me'l sent. Sent que viu —i, per tant, que visc. Viure és això: un cos que alena, que palpita, que sua, que sent el buit del temps. La sang corre per venes i artèries, el metabolisme segueix el

seu curs, mil operacions químiques m'aguanten. Ho he llegit als llibres. No ho recorde bé, però ho he llegit en llibres de confiable autoritat. La meua vida és una successió ininterrompuda de processos químics. ¿Químics? Tant se val. Diguem-ne "biologia". "Bios", "vida". Acudir al mot "biologia", "biològic", per sortir del pas, parlant de la vida, és caure en pecat de redundància. Què hi farem! La vida, la meua vida és una successió ininterrompuda de processos... ¿Ininterrompuda? ¿I si s'interromp? De sobte, se m'acut que he de morir. No que *puc* morir, sinó que *he de* morir. Ineluctablement, decididament: he de morir. He de morir-me. La idea em sorprèn d'una manera nova, així, ara. És clar que sabia, i de sempre!, que m'he de morir. M'ho han dit els pares i els mestres i les lectures. Fins i tot em van ensenyar, al col·legi, a confegir un sil·logisme que ho provava. "Tots els homes són mortals. Sòcrates és home. Ergo, Sòcrates és mortal" Sòcrates o jo. Mortal, o siga moridor: que s'ha de morir —que m'he de morir. Tothom es mor, un dia o altre. Ho he vist. ¿A quants enterraments he assistit, d'ençà que porte pantalons llargs? Al poble, els enterraments són cerimònies trivials. Potser no ho són per als familiars del difunt: no ho

meres hores de la vesprada, desbordant totes les previsions d'intimitat. Per Sueca desfilava el Corpus i la porta de casa Fuster concitava una afluència ininterrompuda d'amics, admiradors i deutors de distint sabor, grau i qualitat, que, en molts dels casos, passaven del dolor a la indignació, ja que el filtre només era tan estricta segons com i amb qui.

Ràpidament, el consistori de Sueca declarava set dies de dol, i, amb un preludi de representants institucionals de la cultura, el president de la Generalitat valenciana, Joan Lerma, en decretava dos i es personava visiblement emocionat en el domicili de l'assagista, i, desorbitats els càlculs originals de l'enterrament, posava a disposició el Palau de la Generalitat per a oferir-li a Joan Fuster els honors que la seua talla intel·lectual requeria. La

sé. Ho són per al difunt i per als amics i veïns de l'acompanyament. I per als capellans. Una cerimònia. L'enterrament és una cerimònia, però ¿i morir-se? Em moriré. Precisament perquè em sent viure, veig clar que m'he de morir. Quan parlem de la mort amb els altres —de la nostra mort—, enmig del tràfec diari, fem trampa: parlem de la nostra mort, però no hi creiem, no la percebem com una imminència. L'insomni, aquesta sensació *passiva* de viure, ara, allargat al llit, me la fa *intuir* d'una forma especial. Visc: sóc un candidat a cadàver. Com ara sóc al llit, m'instal·laran en un taüt: només que ja no respiraré, ja no bategarà el meu cor, ja no m'arribaran sorolls ni olors. Amortallat, ¿quin efecte farà? No m'importa. Ja s'ho apanyaran *ells*. *Ells* són els altres: els supervivents, els qui em sobrevisquen. Les pompes fúnebres que pugen ser-me dedicades no arriben a interessar-me. De vegades, per fer hipòtesis, m'he preguntat com m'agradaria de morir. Pense en una escenografia preciosa. El supòsit seria una mort analgèsica, una mort plàcida, no atribolada pel dolor físic. Tinc una gran por al dolor físic: al colp, a la injecció de la infermera, a l'instrument del dentista. Voldria morir-me sense dolor. Aleshores, rodejat d'unes poques persones amigues, callat, m'extingiria de mica en mica. Al giradiscos sonaria un quartet de Mozart, posem per cas: uns violins de dibuix clar, subtil, retallat. Aquell quartet, Mozart l'hauria escrit per a una festa de prínceps o per agrair el favor d'un mecenas. Els prínceps, el mecenas, Mozart, ¿què són, a hores d'ara? Uns noms en la memòria dels melòmans, com a màxim. El quartet m'acompanyaria en el trànsit. Fa

bonic. Però, de fet, ¿com em moriré? Potser em liquidarà un auto, pel carrer, en un instant d'ofuscació o de despistament. O serà un càncer. O un atac cardíac. O la vellesa, purament i simplement la senectut, pot arrossegar-me a la mort en un estat de decadència tal, que Mozart em resultarà inaudible. Comence a endormiscarme. El ritme del pols em ressona dins del cap, però els ulls em pesen. Dormim amb els ulls: és curiós! La naturalesa, la mare Naturalesa, té coses ben estranyes. El meu cos entra en el son. I en el meu cos, *ara*, es trama la meua mort. La somnolència m'impedeix de mesurar bé aquesta perspectiva. La meua mort s'està confabulant en el meu cos, mentre tracte de dormir. Unes cèl·lules enfolleixen, i demà es declararà el cranc. O es prepara el col·lapse: l'aorta o el cor. Tal vegada serà el fetge, devastat per l'alcohol. O la melsa. ¿Què pot haver-me devastat la melsa? O... Cada part del cos, d'aquelles que en diuen "vitals", és —precisament perquè és "vital"— una possibilitat de perill: un risc mortal. La pròpia defunció depèn d'això. O d'una eventualitat traumàtica. Si no m'atropella un cotxe, ¿no em cremarà un inquisidor, no m'afusellarà un revolucionari? No se sap mai. La mort té molts camins: tots els camins porten a la mort. Vagament, m'adone queestic navegant entre frases banals, mig formulades en la meua imaginació ensopida. Em registre. Torne a desvetllar-me. Obric els ulls i mire la fosca. Pare l'orella, i sent un fil d'aigua que cau des de qualsevol aixeta de la

casa. Hi ha la nit, el veïnat que dorm, algú que treballa, d'altres que pateixen, dones que donen a llum, poetes que fan versos de cara a la matinada. ¿Per què fan versos els poetes? I fan versos sobre la mort. Si no em sentís tan cansat, ara m'aixecaria i provaria d'escriure uns versos: uns versos sobre la mort, és clar. També hi ha algú que es mor, mentre jo cavil·le. I jo em moriré. ¿Què importa l'imperatiu categòric, l'extorsió de la plus-vàlua, la gramàtica històrica, la teoria de la relativitat, si *jo em muir*? ¿Què és tot això davant d'un càncer, davant d'una angina de pit, davant d'un vehicle que em destrossa? Jo puc morir-me d'un càncer, d'una angina de pit, d'un accident de carretera. ¿La resta? M'entra un escrúpol: sóc un egoista. Un home, ¿què val, què és, què significa? No res. Certament, la moral, l'explotació econòmica, la ciència, són més importants que un sol home. Però ¿i si l'home en qüestió sóc *jo*...? Badalle. Afortunadament estic viu, i no sé si gaire, però sa. ¿Tant he de témer la mort? ¿No hi ha res pitjor que la mort? Potser sí. Sens dubte: sí. En realitat, em fa més por una mutilació secundària: perdre la vista, la locomoció natural, un braç, la paraula. Viure, continuar vivint amb el cos amputat deu ser espantós. M'estremesc. La son ve, per fi. ¿Càncer? La paraula càncer esdevé innòcua: com rosa, com bicicleta, com OTAN. No vol dir res. ¿Em moriré? De segur! Però m'adorm. Definitivament, m'adorm. Demà...

Joan Fuster

(Fragment de *Causar-se d'esperar*)

invitació va ser declinada per alguns dels íntims més pròxims a Fuster i amb unes deliberacions posteriors se celebraria un sepeli organitzat dins dels esquemes normals. A pesar que la nit avançava cap al 22 de juny, Sueca no deixava de ser la referència obligada de continus peregrins que se sumaven al dolor causat per la pèrdua inesperada de l'autor de *Diccionari per a ociosos*, que havia mort guapo, instantani i sense dolor.

La meteorologia va concedir un armistici el dilluns, i a partir de les deu del matí els voltants del carrer de Sant Josep de Sueca anaven aglutinant la multitud generativa que hauria d'acompanyar Fuster en el trajecte irrecuperable. El fèretre va travessar la porta cap al carrer, davant una espectació incontenible, quan passava mitja hora de les dotze, i la comitiva

fúnebre, precedida dels macers, va enfil·lar cap a la carretera com una serp dolguda, creixent. El pas del taüt feia esclatar ovacions molt sinceres i descobria caps i respectes a les portes dels tallers, els comerços i les factories del nucli urbà, per a sumir-se en milers de silencis molt sentits pel caminal del cementiri, entre tarongers, plàtans i una terminal de xiprers.

Complert el trajecte, les despulles de Joan Fuster van quedar exposades durant el temps suficient perquè el seguici que així ho considerara anara desfilant i retenint la seua imatge final, per a ser conduïdes posteriorment fins a un nínxol accessible. Tot, a través d'un carrer de làpides molt estirat que comprimia la quantiosa nòmina humana que s'havia sumat a aquest passeig emotiu des de la diversitat cardinal.

Després d'un aplaudiment tan feroç com el sol que presidia, Vicent Ventura va reclamar un minut de silenci mentre la cavitat que havia d'allotjar les restes del més gran pensador valencià contemporani era lacrada amb algeps i una mà anònima arrapava quatre solcs sobre la superfície tova. Passat el lapse, com que intel·lectualment Fuster havia produït un mosaic filial d'una diversitat irreconciliable, cadascun dels assistents es va comportar segons considerava que era la seua altura circumstancial.

Interpretacions possibles a banda, la de Fuster era la de sempre: sense himnes, sense visques i sense banderes. Lluny de la percalina i la dolçaina.

Miquel Alberola